

Trek in het hongerbloempje

door Bram Schenkeveld

Binnen de NVWC leidde de plantenwerkgroep jarenlang een slapend bestaan. In 2019 is de groep door Kees van de Vate wakker gekust. En met die kus is ook een virus overgebracht. Elk jaar steekt met het lengen der dagen in maart een vorm van plantenkoorts op. Dan willen we weten hoe het ervoor staat met een aantal zeldzame soorten in ons district. Drie daarvan wil ik hier de revue laten passeren: wit hongerbloempje, weidegeelster en grote keverorchis.

De zoekploeg

Wit hongerbloempje

In de eerste plaats dus wit hongerbloempje. Klinkt toch best poëtisch. Wit hongerbloempje is een plant van schrale en droge grond. De Nederlandse naam verwijst daar ook naar: plant met witte bloemen op uitgehongerde gronden. En ook de wetenschappelijke soortnaam *Draba muralis* betekent zoiets als 'scherp smakende plant op muren groeiend'. En een muur is toch ook een schrale en droge standplaats.

Vreemd genoeg wordt de soort in Nederland het meest op kades in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden aangetroffen. Mede hierdoor is de plant favoriet van Kees, jarenlang predikant in dat gebied. En net aan de andere kant van de Diefdijk, in Culemborg, vinden we hem ook op dergelijke standplaatsen. In het Culemborgse/Beesdse veld staat de plant op verschillende plekken in de slootkanten langs de Holderweg, op de kades van Vretstrooi en in de bermen van de Acquoiseweg en de Driftsteeg. Al doet de naam Vretstrooi anders vermoeden zijn dit toch allemaal voedselrijke en vochtige standplaatsen.

Wit hongerbloempje is een eenjarige soort, kiemt al in het najaar, overleeft de winter als rozet en vormt in het vroege voorjaar een bloeistengel. De plant is al uitgebloeid in juni. Het zaad valt dan op de bodem tussen het gras. Onze indruk is dat voor de overleving het belangrijk is dat er tussen het gras open plekken zijn, die ontstaan door het opbrengen van maaisel en slootvuil. In schrale vegetaties zijn genoeg open plekken. In de vette klei van de komgronden is de plant afhankelijk van door mensen gecreëerde open plekken. Waarom de soort dan niet op veel meer plekken in Nederland voorkomt, is ons een raadsel. Waarschijnlijk speelt het slechte verspreidingsvermogen van de soort daarbij een rol. Bij rijping springen de hauwen open en het vrij zware zaad valt gewoon naar beneden, nog geen 10 cm bij moeder vandaan.

Weidegeelster

In Nederland komen vier soorten geelster, *Gagea*, voor: akker-, bos-, scheid- en weidegeelster. Het zijn allemaal zeldzame bolgewasjes, die vroeg bloeien. De bloemen zijn geel, stervormig en lijken wat

op die van speenkruid. In onze contreien komt alleen weidegeelster voor. En deze is tegenwoordig alleen bekend van de zomerdijk van de Redichemse Waard.

De eerste waarnemingen in het bestand van de NDFF zijn uit 2007. De soort houdt stand, maar neemt de laatste jaren af in aantal. Het dijke wordt door de loonwerker meegenomen als er vanaf maart mest uitgereden mag worden. De foto toont de dapper stand houdende plant tussen de sporen van de mestinjector. Het dijke was voorheen rijk aan stroomdalgrasplanten als ruige weegbree, katten-doorn, rapunzelklokje, sikkelklaver, veldsalie. Die zijn bijna allemaal verdwenen. Laten we hopen dat de weidegeelster stand houdt en er in de Redichemse Waard qua graslandbeheer een andere wind gaat waaien.

Grote keverorchis

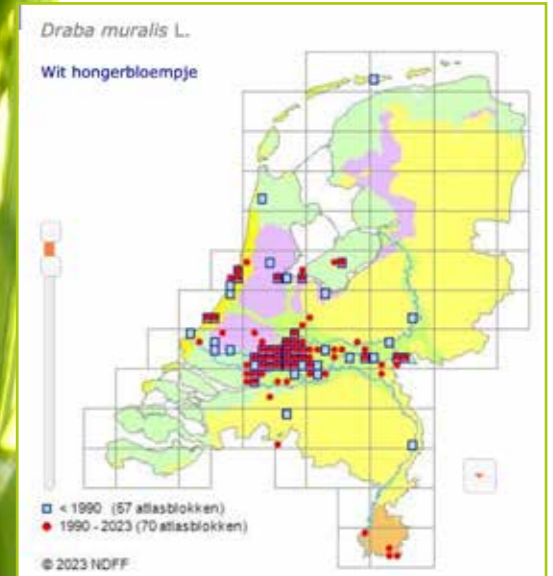
Minder bedreigd in onze contreien is de grote keverorchis. In het landgoedbos van Mariënwaerd staan enkele tien- tot honderdtallen en in de graslanden van de Put van Buren enkele duizenden exemplaren. De soort is kensoort van beuken- en eikenbossen op voedselrijke grond, redelijk algemeen in Zuid-Limburg, de Achterhoek en Twente, maar zeldzaam in de rest van het land. De wetenschappelijke naam *Neottia ovata* betekent zoiets als 'vogelnestje met de eironde bladeren'. De wortels lijken op een vogelnestje. De ovale bladeren zijn mooi te zien aan de exemplaren zonder bloeistengel.

Wilde orchideeën worden in Nederland vaak naar insecten vernoemd waarop de bloemen lijken zoals de bij, spin, mug, wesp en dus ook de kever. Bij grote keverorchis moet je wel veel fantasie hebben om de gelijkenis te zien. De betreffende insecten zorgen soms ook voor de bevruchting. Ze komen af op een rivaal of partner. Met hun geworstel nemen ze stuifmeel mee. Het verschijnsel dat je net doet of je een ander bent heet in de ecologie mimicry. Beide standplaatsen in het Culemborgse (nou ja net over de gemeentegrens) worden door ons gekoesterd en bijna jaarlijks bezocht. Aantallen wisselen, maar er is geen duidelijke trend. 🐛

Wit hongerbloempje

Verspreiding wit hongerbloempje

Weidegeelster

Geelster met mestsporen

Grote keverorchis

